

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Josefa Baxy a soudců JUDr. Filipa Dienstbiera a JUDr. Lenky Kaniové v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalované: **Česká advokátní komora**, se sídlem Národní 16, Praha 1, o žalobě proti rozhodnutím žalované ze dne 7. 4. 2009, č. j. 722/09, a ze dne 18. 5. 2009, č. j. 1029/09, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. 2. 2015, č. j. 6 A 129/2011 - 36,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost se **z a m í t á**.
- II. Žalobce **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Žalované **s e n e p ř i z n á v á** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Žalobce se žalobou ze dne 5. 6. 2009 podanou u Krajského soudu v Brně domáhal zrušení rozhodnutí žalované ze dne 7. 4. 2009, č. j. 722/09, kterým byla žalobci určena advokátka k poskytování právních služeb, a ze dne 18. 5. 2009, č. j. 1029/09, kterým bylo předchozí rozhodnutí o určení advokátky k poskytování právních služeb zrušeno.

[2] Městský soud v Praze usnesením ze dne 27. 2. 2015, č. j. 8 A 117/2011 – 56, přiznal žalobci částečné osvobození od soudních poplatků ve výši 1.700 Kč, takže jeho poplatková povinnost z podané žaloby činila částku 300 Kč. Proti tomuto usnesení podal žalobce další kasační stížnost, o níž rozhodl Nejvyšší správní soud usnesením ze dne 7. 4. 2015, č. j. 3 As 50/2015 – 17, tak, že řízení o této kasační stížnosti zastavil.

[3] Žalobce následně podal opakovanou žádost o osvobození od soudního poplatku. Městský soud v Praze usnesením ze dne 28. 5. 2015, č. j. 8 A 117/2011 – 71, žádost žalobce o osvobození od soudních poplatků ve zbývajícím rozsahu, v němž dosud osvobozen nebyl, zamítl. Městský soud uvedl, že opětovná žádost nemůže odůvodnit odlišné rozhodnutí ve věci osvobození žalobce od soudních poplatků. V předchozím usnesení totiž městský soud shledal, že majetkové poměry žalobce mu umožňovaly zaplatit soudní poplatek v určené výši po celou dobu soudního řízení již od podání žaloby dne 25. 11. 2010. Žalobce tedy měl dostatek času, aby si opatřil prostředky pro zaplacení soudního poplatku ve výši 300 Kč. Tvrzenou změnu svých majetkových poměrů nadto žalobce nijak nevysvětlil a nedoložil. Žalobce totiž neuvedl, z jakých důvodů a za jakých okolností mu dávka pomoci v hmotné nouzi byla odebrána či nebyla opětovně přiznána. Pokud žalobce sociální dávku vlastní vinou nepobírá, ačkoli se lze domnívat, že má i nadále nárok na některou z dávek alespoň ve výši životního minima, nemůže tato skutečnost odůvodnit osvobození od soudních poplatků. Tvrzení žalobce o tom, že jeho příjem ze sociálních dávek je roven nule, nelze považovat za dostačující doložení majetkových poměrů.

II. Obsah kasační stížnosti

[4] Proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 5. 2015, č. j. 8 A 117/2011 – 71, žalobce (dále jen „stěžovatel“) brojí kasační stížností ze dne 11. 6. 2015, ve které tvrdí, že žádost o osvobození podal pouze jednou a že se městský soud neměl zabývat tím, zda mu bylo přiznáno osvobození od soudních poplatků v řízení před Krajským soudem v Brně. Závěry městského soudu o tom, že jeho majetkové poměry neodůvodňují osvobození od soudních poplatků, jsou nesprávné. Nadto požadoval, aby byl osvobozen od jednoho soudního poplatku, nikoli od více soudních poplatků, jak krajský soud nesprávně dovozuje. Městský soud v Praze je krom toho místně nepřislušný, proto nemůže otázku placení soudních poplatků vůbec řešit. Tvrdil dále, že soudní poplatek ve výši 300 Kč je i tak pro něj příliš vysoký a že řádně doložil své majetkové poměry pro úplné osvobození od soudních poplatků. Městský soud rovněž přehlédl, že dávka mu byla odňata na základě rozhodnutí správního orgánu, přičemž podané odvolání proti takovému rozhodnutí nemá odkladný účinek. Stěžovatel se proto domáhá zrušení usnesení městského soudu a postoupení věci místně příslušnému soudu.

[5] Vyjádření žalované nebylo podáno, ostatně nebylo Nejvyšším správním soudem ani vyžadováno s ohledem na skutečnost, že se jedná o kasační stížnost směřující proti usnesení o nepřiznání osvobození od soudních poplatků, které se z povahy věci týká výlučně právní sféry stěžovatele – srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 5. 2009, č. j. 6 Ads 72/2009 – 144.

III. Posouzení kasační stížnosti

[6] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil zákonné náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost byla podána včas, osobou oprávněnou, proti rozhodnutí,

proti němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), přípustná.

[7] Nejvyšší správní soud v posuzované věci nepožadoval zaplacení soudního poplatku ani netrval na zastoupení advokátem pro řízení o kasační stížnosti. Za situace, kdy je předmětem kasačního přezkumu usnesení, jímž bylo řízení zastaveno pro nezaplacení soudního poplatku, by totiž trvání na podmínce uhrazení soudního poplatku či na podmínce povinného zastoupení advokátem znamenalo jen další řetězení téhož problému (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 7. 2012, č. j. 4 Ads 66/2012 – 22, usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, sp. zn. 1 As 196/2014).

[8] Nejvyšší správní soud přezkoumal důvodnost kasační stížnosti v souladu s ustanovením § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

[9] Z obsahu kasační stížnosti vyplývá, že ji stěžovatel podal z důvodu uvedeného v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., neboť dovozuje nezákonnost rozhodnutí usnesení o nepřiznání osvobození od soudních poplatků. Podle tohoto ustanovení lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené „nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.“ Nesprávné posouzení právní otázky v předcházejícím řízení spočívá v tom, že na správně zjištěný skutkový stav byl městským soudem aplikován nesprávný právní názor.

[10] Po přezkoumání kasační stížnosti dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[11] Nejvyšší správní soud konstatuje, že nebyly povinností Městského soudu v Praze se v napadeném usnesení zabývat procesním postupem Krajského soudu v Brně, případně zda je jeho předchozí usnesení ze dne 27. 2. 2015, č. j. 8 A 117/2011 – 56, o částečném osvobození stěžovatele od soudních poplatků správné či nikoli, neboť z něj jako z právně závazného musel vycházet; za dané procesní situace je jím vázán i Nejvyšší správní soud, neboť jej nemůže opakovaně přezkoumávat, což fakticky stěžovatel ve své kasační stížnosti ze dne 11. 6. 2015 požaduje.

[12] Městský soud v Praze totiž v napadeném usnesení řešil procesní otázku ohledně přiznání osvobození od soudních poplatků. Bližší zkoumání výše uvedených okolností, jak nyní stěžovatel požaduje ve své kasační stížnosti, by pro vyřešení posuzované otázky ničeho nepřineslo. Městský soud totiž měl za povinnost vyřešit otázku placení soudního poplatku, resp. osvobození stěžovatele od placení soudních poplatků, neboť to mu ukládá ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních poplatcích“), ve spojení s § 7 odst. 1 a § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích. Teprve po vyřešení této otázky, která představuje jednu z podmínek řízení, může být po splnění všech zbývajících procesních podmínek přistoupeno k posouzení merita věci a vydání rozsudku.

[13] Z ustálené judikatury zdejšího soudu (včetně ustálené rozhodovací praxe vztahující se ke konkrétnímu jednání stěžovatele) vyplývá, že individuální osvobození od soudních poplatků je nutno považovat za procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích, který by mu případně znemožnil přístup k soudní ochraně ve smyslu čl. 36 Listiny základních práv a svobod. Předmětné osvobození od soudních poplatků je zakotveno v ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. Z jeho dikce především vyplývá, že účastník může být zčásti osvobozen od soudních poplatků při současném splnění tří předpokladů: a) podání žádosti o osvobození od soudních poplatků, b) podaný návrh (na zahájení řízení) není zjevně neúspěšný, c) doložení nedostatku prostředků. Osvobodit od placení soudního poplatku v plném rozsahu lze jen výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody.

[14] Při rozhodování o osvobození od soudních poplatků soud přihlíží k celkovým majetkovým poměrům žadatele, k výši soudního poplatku, k nákladům, které si pravděpodobně vyžádá dokazování, k povaze uplatněného nároku, popř. k dalším rozhodným okolnostem, přičemž účastník žádající o osvobození od soudních poplatků je povinen soudu své majetkové a sociální poměry prokázat věrohodným způsobem. Pro posouzení majetkových poměrů žadatele je třeba zohlednit nejen výši jeho příjmů a množství disponibilních finančních prostředků, ale také jeho možnost opatřit si tyto prostředky. Rozhodnutí o žádosti pak musí vždy vycházet z konkrétního posouzení naplnění výše uvedených podmínek a musí odpovídat tomu, aby žadateli nebylo jen pro jeho majetkové a sociální poměry znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2010, č. j. 7 Ans 3/2009 - 184).

[15] Vedle toho však zdejší soud (ve vztahu ke stěžovateli opakovaně) zdůrazňuje, že soud při posuzování otázky, zda účastníku řízení bude osvobození od soudních poplatků přiznáno, či nikoli, a v jaké míře, zohledňuje také další okolnosti. Součástí posouzení specifických okolností žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuálních poměrů žalobce je také úvaha, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem a dobrodiní osvobození od soudních poplatků nezneužívá k volnému a nijak neomezenému vedení soudních sporů (k tomu srovnej rozsudek ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, potvrzený usnesením Ústavního soudu ze dne 20. 7. 2010, sp. zn. I. ÚS 1556/10). K danému je nutno podotknout, že četnost sporů žadatele sama o sobě ještě nemusí vypovídat o samoučelnosti stěžovatelových podání, ve spojení s dalšími okolnostmi týkajícími se dané věci však může být relevantním ukazatelem svědčícím v jeho neprospěch (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2010, č. j. 1 As 54/2010 - 29). Takovými dalšími okolnostmi může být specifický procesní postup účastníka řízení, ze kterého se jeví, že mu ve skutečnosti nejde o rychlé a efektivní meritorní vyřešení nebo přezkoumání jeho věci, ale právě o samotné vedení předmětného řízení, případně dalších vedených řízení. V neposlední řadě je třeba přihlídnout také k povaze vedených sporů, zda v případě pochybností o svévolném uplatňování práva mají takové spory vztah k podstatným okolnostem životní sféry žadatele o osvobození od soudního poplatku, či nikoli. V případě, že správní soudy dospějí k závěru, že okolnosti případu svědčí výjimečnému odepření dobrodiní osvobození od soudních poplatků ve výše uvedeném smyslu, je zcela na místě, pokud žádosti nevyhoví, resp. pokud přiznají pouze částečné osvobození.

[16] Zdejší soud konstatuje, že v nyní projednávaném případě městský soud při posuzování stěžovatelem podané žádosti o osvobození od soudních poplatků správně vedle majetkových poměrů stěžovatele svědčících pro osvobození od soudních poplatků přihlédl i k dalším okolnostem případu, jak vyplývá z předchozího usnesení ze dne 27. 2. 2015, č. j. 8 A 117/2011 - 56. Naznal přitom, že zde jsou dány závažné důvody pro výjimečné odepření dobrodiní plného osvobození od soudních poplatků, když zohlednil stoupající počet sporů iniciovaných stěžovatelem, jejich charakter, jakož i samotný postup stěžovatele v těchto sporech, ze kterého není zřejmá snaha o vyřešení sporu, ale spíše neustálé zpochybňování i jen dílčích úkonů správních orgánů, jakož i soudů. Nejvyšší správní soud se s tímto závěrem plně ztotožňuje. Aniž by zdejší soud jakkoli předjímal rozhodnutí ve věci, které je předmětem řízení o žalobě, má ve shodě se závěry městského soudu za to, že z obsahu spisu nevyplývá, že spor vyvolaný stěžovatelem v nyní posuzované věci je takové povahy, aby měl vztah k podstatným okolnostem jeho životní sféry. Nejvyšší správní soud se ztotožňuje se závěrem, že i takové spory, jako je právě spor v této věci, má stěžovatel plné právo vést, dává-li mu objektivní právo procesní možnost tak činit, a musí v nich mít možnost účinně hájit svá práva. Obecně však neexistuje žádný důvod, aby náklady na vedení takových sporů, které je zásadně povinen hradit každý žalobce z vlastních prostředků, za stěžovatele pravidelně nesl stát formou osvobozování od soudních poplatků. Tím spíše, není-li ze způsobu vedení těchto sporů patrna skutečná snaha o jejich vyřešení, ale spíše zájem na jejich vedení. Tuto účelovost postupu Nejvyšší správní soud v posuzovaném případě shledává v tom, že stěžovatel nejdříve žádá o určení advokáta, kterému vzápětí ihned bez jakéhokoli zdůvodnění vyslovuje nedůvěru a požaduje určení jiného.

[17] Zdejší soud trvá na tom, že nemajetnost nemůže být bez dalšího důvodem, aby se taková osoba mohla volně a bez jakýchkoli omezení realizovat v podávání četných podání k soudu. Jak městský soud v souladu s ustálenou judikaturou zdejšího soudu uvedl, osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím nemajetným osobám vést spory podle své libosti, nýbrž zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků, jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně ve sporech přímo se týkajících jejich práv a povinností (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66).

[18] Způsob posouzení žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků ze strany městského soudu má zdejší soud za zcela správný a spravedlivý, neboť městský soud ve svém rozhodnutí dostatečně vážil konkrétní okolnosti daného případu a hodnotil nejen podmínky pro osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s., když na jedné straně vzal náležitě v úvahu tíživé majetkové poměry stěžovatele a jeho právo domáhat se ochrany svých práv před soudem, na druhé straně však nemohl odhlédnout od způsobu a rozsahu, v jakém tak stěžovatel před soudy všech instancí činí. Přitom stěžovateli řádně vysvětlil, na základě jakých úvah ke svému závěru dospěl. Městský soud tak dle názoru Nejvyššího správního soudu nijak nepochybil, pokud v mezích svého uvážení rozhodl, že v nyní posuzovaném případě jsou zde okolnosti, na základě nichž nelze žádosti stěžovatele o úplné osvobození od soudního poplatku vyhovět.

[19] Jak Nejvyšší správní soud v případě stěžovatele uvedl již v rozsudku ze dne 31. 8. 2011, č. j. 6 Ads 76/2011 – 22, plní soudní poplatky rovněž i regulační funkci v tom smyslu, že mají omezit podávání neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů. Nepřiznáním osvobození od soudních poplatků není proto stěžovateli upíráno právo na přístup k soudu v případě sporů vůči žalované nebo mu je zakazováno vést takové spory, rovněž tím není zpochybňována jeho aktivní legitimace [neboť ta by byla řešena v usnesení o odmítnutí návrhu podle ustanovení § 46 odst. 1 písm. c) s. ř. s.], ale je pouze vysloveno, že pokud stěžovatel hodlá užívat svého práva na přístup k soudu takovým způsobem, že brojí všemi možnými prostředky proti jakémukoli úkonu správního orgánu bez ohledu na to, aby zvážil smysluplnost a důvodnost svého počínání, je na místě trvat na tom, aby se podílel na úhradě nákladů spojených s vedením takového sporu, které musí být státem vynaloženy, prostřednictvím hrazení soudních poplatků.

[20] To, že přiznané osvobození od soudních poplatků může být soudem následně i odňato, ještě podle názoru Nejvyššího správního soudu neznamena, že účastník nebude svého práva podávat návrhy iniciující řízení, v nichž žádá o osvobození od soudních poplatků, zneužívat. Možnost odnětí osvobození od soudních poplatků nadto směřuje dle ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. pouze na situace, kdy majetkové poměry účastníka neodůvodňují, resp. neodůvodňovaly přiznání osvobození od soudních poplatků a nedopadá proto na případy, kdy účastník řízení svého práva zneužívá jako stěžovatel v posuzovaném případě.

[21] S ohledem na výše uvedené proto Nejvyšší správní soud dospívá k závěru, že městský soud nebyl povinen se podrobně zabývat tím, zda byla sociální dávka stěžovateli odňata nebo zda ji nepřebírá, neboť jakékoli další dokazování stran majetkové situace stěžovatele by nemohlo odůvodnit jiný závěr, než který učinil městský soud, s nímž se Nejvyšší správní soud plně ztotožňuje.

IV. Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

[22] Nejvyšší správní soud z výše uvedených důvodů kasační stížnost podle § 110 odst. 1 *in fine* s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

[23] O náhradě nákladů řízení Nejvyšší správní soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl ve věci úspěch a nemá proto právo na náhradu nákladů řízení; žalované v řízení o kasační stížnosti žádné náklady nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 15. července 2015

JUDr. Josef Baxa
předseda senátu

